

Organizacija za sigurnost i suradnju u Evropi

Ured predstavnika za slobodu medija

PRVA KONFERENCIJA OSCE-a O MEDIJIMA JUGOISTOČNE EVROPE

DEKLARACIJA

Na putu do slobode medija

Prva konferencija OSCE-a o medijima Jugoistočne Evrope, koju organizira Ured predstavnika za slobodu medija pri OSCE-u, u suradnji sa Misijom OSCE-a u Bosni i Hercegovini, uz podršku Ureda OSCE-a u Albaniji, Misije OSCE-a na Kosovu, Misije OSCE-a u Crnoj Gori, Misije OSCE-a u Srbiji i Misije OSCE-a u Skoplju, održana je 13. i 14. oktobra 2011. godine, u Sarajevu, u Bosni i Hercegovini.

Blizu stotinu međunarodnih i lokalnih stručnjaka i predstavnika medija Jugoistočne Evrope prisustvovalo je konferenciji i razgovaralo o najaktualnijim dešavanjima u sferi slobode medija, te izazovima koji se nameću u regiji.

U središtu zanimanja učesnika konferencije bila je neovisnost medija, koja podrazumijeva i teme, kao što su: stanje sistema javnog emitiranja, zakonski izazovi koji ograničavaju slobodu medija, nasilje nad novinarima i zastrašivanje novinara, te uvjeti zapošljavanja novinara.

Učesnici konferencije

Naglašavajući slobodu izražavanja, kao temeljno ljudsko pravo i centralni stub dobrog upravljanja i vladavine prava;

Ponovno potvrđujući temeljni značaj slobode izražavanja i slobode medija, uključujući tu i principe neovisnosti, pluralizma i različitosti; kako svake pojedinačno, tako i sa stanovišta uloge koju imaju kao suštinska sredstva za odbranu svih ostalih prava, kao ključni element demokracije i sredstvo za promoviranje razvojnih ciljeva;

Ističući činjenicu da su samo oni mediji, koji su istinski neovisni, politički, uređivački i ekonomski, sposobni ostvarivati svoju ključnu ulogu u demokratskom društvu, i to: služiti kao sredstvo nadzora nad radom vlada i preduzeća, te informirati korisnike svojih usluga o svim važnim aspektima života na nepristran način, predstavljajući različita viđenja, te omogućavajući na taj način građanima društava u kojima djeluju da donose odluke zasnovane na informacijama, pri izboru i evaluaciji rada svojih vlada;

Svjесni činjenice da u demokratskom društvu ne trebaju postojati mediji kojima upravlja država;

Uvažavajući značajan napredak ostvaren u regiji Jugoistočne Evrope, od njene tranzicije ka demokraciji početkom devedesetih godina prošlog stoljeća, i reforme zastarjelih i represivnih propisa i politika djelovanja kojima se regulira rad medija;

Uviđajući da je primjena liberalnih propisa o radu medija i dalje otežana, te da je potreban nastavak reforme propisa kojima se regulira rad medija u oblastima krivičnog i parničnog procesuiranja klevete, sistema javnog emitiranja, licenciranja emitera, pristupa informacijama, transparentnosti vlasničke strukture medija i zaštite prava novinara u oblasti rada i zapošljavanja;

Izražavajući zabrinutost zbog značajnog broja nasilnih napada na novinare i imovinu medijskih kuća, kao i zbog još većeg broja slučajeva zastrašivanja novinara i članova njihovih porodica;

Podržavajući osude vlasti zbog takvih napada na novinare i sve uspješniji ishod istražnih postupaka u slučajevima nasilja nad novinarima i izvođenja počinitelaca tih djela pred lice pravde;

Uvažavajući činjenicu da bi vlade ipak trebale dodatno unapređivati mjere koje predstavljaju odgovor na nasilne napade na novinare i zastrašivanje novinara i ostalih službenika medijskih kuća, te doprinijeti stvaranju povoljnog okruženja za rad medija, u kojem bi novinari i urednici uživali poštivanje i uvažavanje, kao nezamjenjivi javni radnici;

Prepoznajući potrebu za razvijanjem i održavanjem na dobrovoljnoj osnovi stvorenih mehanizama samoregulacije rada medija, neovisnih o organima vlasti, zasnovanih na najvišim standardima profesionalnog ponašanja, kako bi se poboljšao kvalitet novinarstva i ponudila adekvatna i proporcionalna reakcija na greške i kršenje etičkih principa od strane novinara;

Svjescni izazova koji proističu iz loših uvjeta zapošljavanja sa kojima se suočava znatan dio novinara koji rade u državama Jugoistočne Evrope, uključujući tu i postojanje neformalnih ugovora o radu, koji ne pružaju ekonomsku sigurnost i kojima se ne ostvaruju doprinosi za socijalno osiguranje;

Usvajaju sljedeću Deklaraciju:

1. Neovisnost medija

- Postoji hitna potreba za daljnjim jačanjem neovisnosti medija i njihovih autonomnih regulatornih tijela;
- Organi vlasti na svim nivoima trebaju javno i odlučno istaknuti i osigurati neovisnost javnih emitera, kako u uređivačkom, tako i u finansijskom smislu, jer su oni od ključne važnosti za osiguranje funkcionalne demokracije i stvaranje uporišta za slobodu medija;
- Država ne treba biti vlasnik medija. Zakonski okviri nekih država i dalje ne sadrže odredbe, kojima bi se spriječilo da javne institucije i/ili zvaničnici budu vlasnici medijskih kuća. Istovremeno, tamo gdje su takvi zakoni na snazi, njih je još uvijek moguće zaobići, prikrivajući time potencijalni sukob interesa;
- Civilno društvo, mediji i zvaničnici organa vlasti trebaju promovirati i provoditi zajedničke standarde i principe neovisnosti medija.

2. *Reforma zakona o medijima*

- Usvajanju zakona o medijima moraju prethoditi široke i sveobuhvatne javne i zakonodavne rasprave;
- Svaki zakon o medijima mora biti u skladu s obavezama država članica OSCE-a u sferi slobode medija i međunarodnim standardima, poput dokumenata Vijeća Evrope i sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava;
- Vlade moraju nastojati pružiti podršku i zaštitu u radu neovisnih regulatornih tijela;
- Parlamenti trebaju uspostaviti posmatračke mehanizme, kako bi osigurali odgovarajuću, jednoobraznu i potpunu primjenu zakona o medijima, bez obzira na političke i ekonomske interese.

3. *Jačanje rada javnih emitera*

- Postojeće propise o javnom emitiranju treba primijeniti u potpunosti, kako bi se stvorile garancije uređivačke i finansijske neovisnosti javnih emitera;
- Finansijska neovisnost javnih emitera treba biti zagaranirana zakonom;
- Institucije vlasti trebaju razviti i primijeniti odgovarajuće mehanizme finansiranja, koji će omogućiti održiv rad javnih emitera i omogućiti im efikasno srednjoročno i dugoročno planiranje;
- Javni emiteri trebaju nastojati razviti programske sadržaje visokog kvaliteta, namijenjene svim segmentima društva u kojem djeluju, uključujući tu i pripadnike nacionalnih manjina, primjenjujući principe ravnopravne zastupljenosti i nepristranosti.

4. *Suzbijanje nasilja nad novinarima i zastrašivanja novinara*

- Svi slučajevi prijetnji i nasilja nad novinarima moraju biti temeljito istraženi, na pravovremen i efikasan način. Počinioci i idejni kreatori tih krivičnih djela moraju biti izvedeni pred lice pravde, a sudski postupci protiv njih trebaju biti otvoreni za javnost i medije.

5. *Reforma zakona o kleveti*

- Kleveta treba prestati biti tretirana kao krivično djelo, a sudskim postupcima za klevetu trebaju se baviti isključivo građanski sudovi;
- Dodjela odštete u parničnom postupku treba biti proporcionalna učinjenoj šteti i nikada ne treba za rezultat imati bankrot medijske kuće, kako bi se, u kritičkom novinarstvu, eliminirala pojava sputavanja u radu i izražavanju zbog straha od kazne. Ovaj cilj moguće je postići utvrđivanjem gornje granice iznosa novčane naknade, koju je moguće dodijeliti presudom u parničnom postupku;
- Zakonom bi također trebalo tražiti od javnih zvaničnika da pokažu viši stepen tolerancije prema medijskoj kritici, čak i onda kada prilozi o radu organa vlasti sadrže netačne činjenice.

6. *Promocija dobrovoljne i neovisne samoregulacije i etičko novinarstvo*

- Mehanizmi samoregulacije rada medija, uključujući tu i kodekse etičkog ponašanja koje su sačinili i usvojili sami novinari, bez uplitanja vlasti, na viši nivo podižu kvalitet novinarstva, uz istovremeno očuvanje slobode medija;

- Profesionalni novinari trebali bi težiti tačnosti i objektivnosti, te poštivanju kodeksa etičkog ponašanja, s obzirom na to da transparentni samoregulacijski mehanizmi nude dovoljno prilika za ispravljanje štete osobama čiji je ugled narušen, te doprinose jačanju profesionalnosti i kredibiliteta medija.

7. Osiguranje transparentnosti vlasničke strukture medija

- Ograničenja monopola, te transparentna vlasnička struktura medijskih kuća, pretpostavke su za medijski pluralizam;
- Zaobilaženje odredaba zakona o vlasničkoj strukturi medija i konkurenciji, kroz navođenje lanaca kompanija koje se, naizgled, čine neovisne jedna o drugoj, dok ih u stvarnosti posjeduje jedna osoba, mora se zaustaviti;
- Treba primjenjivati zakone o sukobu interesa i zakone o slobodi informacija, jer oni pomažu u postizanju bolje transparentnosti vlasničke strukture;
- Parlamenti bi, u skladu sa svojom obavezom da rade na očuvanju medijskog pluralizma, trebali usvojiti zakone koji ograničavaju mogućnosti istovremenog vlasništva nad elektronskim i štampanim medijima;
- Vlasti bi trebale prepoznati i spriječiti utjecaj, koji reklamne agencije mogu imati na medije. Prihode od reklamiranja ne treba koristiti kao sredstvo ekonomske cenzure korporacija i vlada nad medijima;
- Vlade i političke stranke trebaju osigurati transparentnost u raspodjeli sredstava za oglašavanje, koje se finansira iz javnih izvora.

8. Potreba za jačanjem novinarskih sindikata i za poboljšanjem uvjeta rada i zapošljavanja novinara

- Potrebno je pooštriti odredbe zakona kojima se garantira poštivanje osnovnih prava novinara u oblasti rada i zapošljavanja. Novinari trebaju imati mogućnost primjene efikasnih zakonskih sredstava za zaštitu svojih prava u oblasti rada i zapošljavanja;
- Potrebno je više suradnje među novinarskim organizacijama, samoregulacijskim tijelima i nevladinim organizacijama u pogledu razmjene i promoviranja najboljih primjera iz prakse;
- Novinari trebaju bazirati svoj rad na profesionalnim standardima i snažnije se angažovati na stvaranju istinske profesionalne solidarnosti, podnoseći pritisak poslodavaca i medijskih korporacija koji favorizuju pristrasno i politizirano izvještavanje.

Sarajevo, 14. oktobar 2011. godine